

čl. 5 / 2006 / 54 OČL tu ČR

ka (s. 161), Augého (s. 172), Marquarda (s. 163), Barthese Cassirera (s. 153 a 180) atd. Netvrším, že autor ve svých „reformulacích“ citací vždy zcela dezinterpretuje jed-
autor, přesto si však myslím, že úcta k pramenům a citova-
ným textům by ve vědecké práci měla být naprostou samozřejmostí.

Poslední doklad tohoto ne zcela korektního způsobu práce nechť každý čtenář posoudí sám: Aleš Haman ve svém *Úvodu do studia literatury a interpretace díla* píše: „Literární komunikaci rozumí současná teorie přenos estetické literární informace mezi autorem a příjemcem, někdy ho také nazýváme adresátem, prostřednictvím literárního díla (v dnešní teorii se většinou hovoří o textu). Je to komplexní proces, který zahrnuje jak vznik literárního díla, tak jeho přenos i působení na příjemce. Působení spočívá v tom, že v příjemci vyvolá estetický zážitek. Při vzniku tohoto estetického zážitku příjemce na základě svých psychických a sociálních dispozic na dílo reaguje. [...]“ (Praha 1999, s. 50). V *Teorii literární komunikace* (bez jakéhokoli odkazu!) čteme: „Literární komunikaci se pak nejčastěji rozumí přenos estetické literární informace mezi autorem a příjemcem (adresátem) prostřednictvím literárního díla (textu). Je to komplexní proces, který zahrnuje vznik díla i jeho transfer a následné působení na příjemce. Ono působení spočívá především v detekci estetických hodnot recipientem, tedy v prostředkování estetického zážitku. Je však dále třeba brát v potaz i to, že příjemce na základě svých psychických a sociálních dispozic na dílo v důsledku tohoto zážitku nějak reaguje. [...]“ (s. 54).

Co říci závěrem? *Ze Teorie literární komunikace* není teorií, ale komponovaným přehledem a souborem výpisků? *Ze „současná“ literární věda a teorie je představena prostřednictvím diskusí, které probíhaly v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století? Ze efekt-
nost je stavěna nad preciznost a věcnost? Vratme se raději na samý počátek – k úvodnímu citátu z „Prologu“ recenzované knihy. Doplň-
me jej o větu, která po výše uvedené bezprostředně následovala:
„Uvažovaná čtenářská aktivita, jež je na druhé straně neodmyslitel-
ným spolukreativním elementem, mě pak přímo nutí, abych částeč-
ně rezignoval na autorství. Z toho důvodu si nenárokují vyobrazení
autorských práv“ (s. 14). Třebaže tuto sentenci Miroslav Štochl jistě
původně zamýšlel jako efektní úvod, nám nezbyvá než s jistými roz-
paky dodat: asi ví proč...*

Ondřej Sládek

Jazyk je dítětem příběhu

Mark Turner: *Literární mysl. O původu myšlení a jazyka*; přeložila Olga Trávníčková. Brno, Host 2005. 278 stran.

Práce Marka Turnera *Literární mysl* vyšla jako dvanáctý svazek Teoretické knihovny Hosta. Po tamiž vydáních Lakoffových a Johnsonových *Metaforách, kterými žijeme* (v překladu M. Čejky) jde o další ediční počín přibližující americkou filologicky orientovanou kognitivní vědu. S kognitivismem, zasáhnuvším ve Spojených státech v posledních letech jako módní směr i oblast literární vědy, se začít-
náme seznamovat i v našem kontextu – a přispívá k tomu i tato kniha, včetně rozsáhlého doslovu Jiřího Trávníčka.

Knihla právě jmenovaná vedle Turnerovy *Literární mysl* vyšla pod titulem *Metaphors we live by* už v roce 1980; velmi se proslavila a dodnes jde o základní práci z oblasti kognitivní lingvistiky. Započala ostatně cestu, v níž pokračuje i M. Turner; proto k ní musíme říci alespoň několik slov. Důležité je připomenout už základní filozofická východiska. Explicitně se tu hovoří o nutnosti moderního myšlení překonat objektivismus; jeho jedinou alternativou není subjektivismus („mýtu objektivismu“ a „mýtu subjektivismu“ věnují Lakoff a Johnson a pak i Turner mnoho prostoru); „třetí cestou“ – tou pravou – je pro autory přístup nazvaný jako *experientialismus*, respektive *zkušenostní realismus*. Vychází se v něm z předpokladu, že svět-
tu rozumíme, jediné na základě svých interakcí s ním, tj. „relačně“, a že mu rozumíme jakožto lidé, skrze svou lidskou zkušenost, danou specificky utvářenou tělesností, možnostmi pohybu, smyslového vnímání a kognitivního aparátu. Metafora je v tomto kontextu představena nikoli jako prostředek básnické literatury, ale jakožto obecný princip lidského konceptuálního systému. Lakoff a Johnson velmi přesvědčivě ukazují, že způsob našeho myšlení, prožívání a konání je do značné míry metaforický a že to vychází z hlubin lidské kognitiv-
ty a tělesně-smyslové zkušenosti. Metaforičnost a tělesný (resp. tělesně-prostorový) základ pojmového systému se dají plasticky spatřit ve všech přirozených jazycích: v jejich frazeologii, ve specificky pro-
vázaných přenesených významech, v lexiku i v gramatice, v tom, jak je v nich konceptualizována např. časovost, emocionální stavy, vzta-
hy mezi lidmi, jak myslíme o myšlení samém... Tak např. konkrétní